

E-CONTENT čili za tajemstvím elektronického obsahu (Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.)

Obsah kapitoly

Text kapitoly

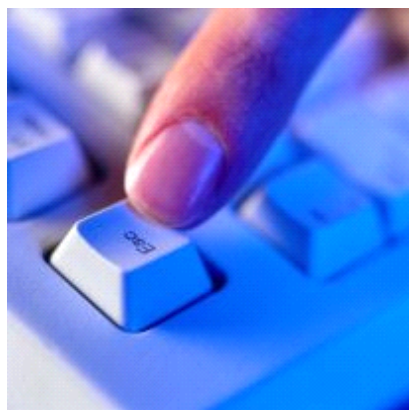
E-learning je často spojován pouze s technologickou stránkou online vzdělávání. Představuje totiž technologickou bázi vzdělávání - technologickou podporu výuky. Od pojmu **e-learning** (čili vzdělávací technologie) velmi často oddělujeme spojení **e-content**, čili elektronický (digitální) vzdělávací obsah.

E-Content si lze představit jako vše, co lze předávat v digitální podobě - kompletní distanční texty, testy, obrázky, multimediální objekty atd. Evropská unie si uvědomila potřebu tvorby kvalitních vzdělávacích digitálních obsahů a vytvořila tzv. **evropský program na podporu rozvoje tvorby a užívání digitálního obsahu s názvem eContent**. O projektu eContent se dozvíte více v závěru této kapitoly.

E-Content tedy chápeme jako **digitální obsah**, v našem případě distanční text či distanční studijní materiál. Problematice tvorby elektronických distančních materiálů věnuje pozornost řada autorů, nicméně realita tvorby vzdělávacího obsahu bývá často odlišná. Na prvním místě je třeba uvědomit si, že:

ELEKTRONICKÝ DISTANČNÍ TEXT NENÍ POUZE DIGITALIZOVANOU PODOBOU PAPIROVÉ PUBLIKACE

Tvorba e-contentu čili několik rad pro autory distančních textů ↑

Brian Holmes, člen výboru Evropské komise pro eLearning e-content v rozhovoru s námi uvádí 2 zásadní odlišnosti (oproti klasickým papírovým učebním textům), které elektronický distanční text charakterizují. V první řadě je to fakt, že **e-learningový obsah nelze dost dobře získat pouze přenosem textu z papírové do elektronické podoby, jak to umožňuje například technologie OCR**. Je třeba uvědomit si, že elektronický distanční text defacto existuje na specifickém druhu platformy (WBT, LMS prostředí). Pokud má být pak využíván k řízenému samostudiu, měl by text studující povzbuzovat, přesvědčovat, vést, motivovat - v angličtině toto pak vystihuje sloveso **encourage**. Měl by dále umožnit interakci přímo s daným vzdělávacím obsahem - protože student by se měl vzdělávacího procesu účastnit aktivně, neměl by zůstat pouze v úloze pasivního pozorovatele.

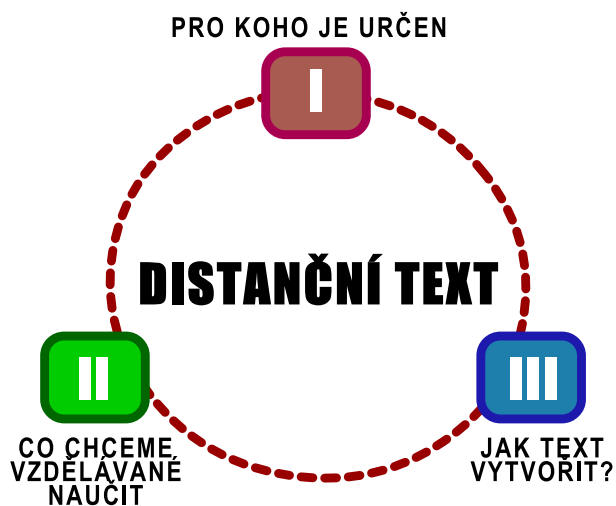
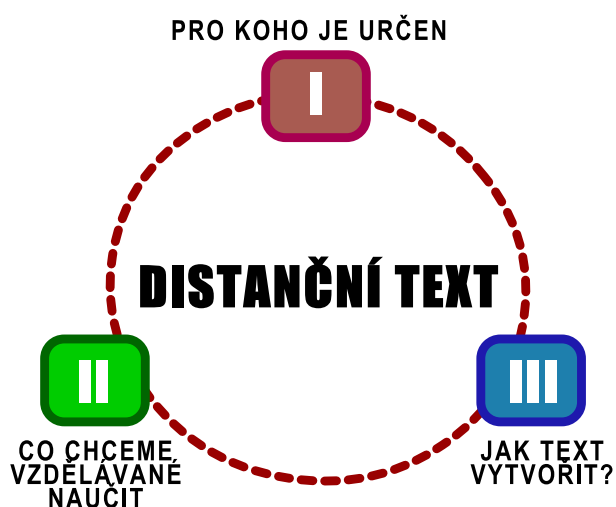
Brian Holmes dále uvádí, že učitelé, instruktoři, lektoři a další vzdělavatelé potřebují množství nových dovedností k tomu, aby byli schopni vytvářet kvalitní použitelný e-content. Vedle základních znalostí ICT (počítačová gramotnost, ve státech EU se používá pojem digital literacy) potřebují autoři elektronických distančních vzdělávacích obsahů porozumět kognitivním a behaviorálním účinkům využívání těchto materiálů v různých situacích.

Zkusme se tedy alespoň krátce zamyslet na tím, z čeho by se měl distanční elektronický text skládat, co by měl obsahovat, jak by měl být hierarchizován, jak by měl působit na vzdělávané. Na prvním místě je třeba říci, že **elektronické distanční texty jsou zpracovány specifickým didaktickým/metodologickým způsobem**. Některá pracoviště, která se zabývají tvorbou/metodickou úpravou těchto materiálů, rozdělují tvorbu distančního textu do několika fází:

a) autor - odborník napíše podle předem stanovených požadavků distanční text,

b) metodik distančního vzdělávání provede výslednou metodickou úpravu textu.

Roli metodika však můžeme odsunout do pozadí, protože jeho role není v procesu tvorby elektronických materiálů ústřední. Úlohu metodika distančního textu může zvládnout i sám autor - v případě, že je odborně vyškolen a uvědomuje si základní principy tvorby distanční publikace. Zamysleme se tedy spíše nad přístupem autora-odborníka, který chce vytvořit distanční text sám. Jeho přístup by měl hledat a řešit odpovědi na tři základní otázky:

1. Pro koho je text určen?

2. Co chceme vzdělávaného naučit?

3. Jak napsat kvalitní text, který nám toto umožní?

Pro koho je text určen? ↑

Při psaní distančního textu bychom si vždy měli uvědomit, pro koho je náš text určen. Je rozdíl, zda z našeho textu budou studovat mladí studenti, zvyklí běžně pracovat s vysokoškolskými skripty a vědeckými publikacemi, s dostatkem času a energie; na druhé straně pak pracující lidé středního věku, kteří jsou v průběhu dne v zaměstnání, mají své rodiny, trpí nedostatkem času, často také burn-out syndromy (syndromy vyhoření) apod. Tyto odlišnosti by měl autor akceptovat již v úvodu psaní textu a podřídit jim pak koncepci jednotlivých částí textu.

Co chceme vzdělávaného naučit? ↑

Před psaním textu bychom se jako autoři měli zamyslet nad otázkou, co vlastně chceme vzdělávaného naučit - tj. určit si konkrétní verifikovatelné cíle. Co se týče cílů, měli bychom si vždy stanovit, které cíle jsou podstatné a které jsou spíše doplňující. V textu by pak mělo být vždy zřejmé, co po studujících autor požaduje - tj. měly by být jasně a zřetelně odděleny důležité informace od méně důležitých. Pro definici výukových cílů se obvykle používá tzv. bloomova taxonomie, která vznikla v 60. letech, ale její základy jsou obecně aplikovatelné na formulování cílů dodnes.

B L O O M O V A T A X O N O M I E V Ý U K O V Ý C H C Í L Ů

I. ZNALOST/ZAPAMATOVÁNÍ	termíny a fakta, jejich klasifikace a kategorizace, definice
II. POROZUMĚNÍ	převod z jedné formy komunikace do druhé, jednoduchá interpretace, extrapolace (vysvětlení)
III. APLIKACE	použití abstrakcí a zobecnění (teorie, zákony, principy, pravidla, metody, techniky, postupy, obecné myšlenky v konkrétních situacích)
IV. ANALÝZA	rozbor komplexní informace (systému, procesu) na prvky a části, stanovení hierarchie prvku, princip jejich organizace, vztahů a interakce mezi prvky
V. SYNTÉZA	složení prvků a jejich částí do předtím neexistujícího celku (ucelené sdělení, plán nebo řada operací nutných k vytvoření díla nebo jeho projektu, odvození souboru abstraktních vztahů k účelu klasifikace nebo objasnění jevů
VI. HODNOTÍCÍ POSOUZENÍ	posouzení materiálů, podkladů, metod a technik z hlediska účelu podle kritérií, která jsou dána nebo která si žák sám navrhne

B L O O M O V A T A X O N O M I E V Ý U K O V Ý C H C Í L Ů

I. ZNALOST/ZAPAMATOVÁNÍ	termíny a fakta, jejich klasifikace a kategorizace, definice
II. POROZUMĚNÍ	převod z jedné formy komunikace do druhé, jednoduchá interpretace, extrapolace (vysvětlení)
III. APLIKACE	použití abstrakcí a zobecnění (teorie, zákony, principy, pravidla, metody, techniky, postupy, obecné myšlenky v konkrétních situacích)
IV. ANALÝZA	rozbor komplexní informace (systému, procesu) na prvky a části, stanovení hierarchie prvku, princip jejich organizace, vztahů a interakce mezi prvky
V. SYNTÉZA	složení prvků a jejich částí do předtím neexistujícího celku (ucelené sdělení, plán nebo řada operací nutných k vytvoření díla nebo jeho projektu, odvození souboru abstraktních vztahů k účelu klasifikace nebo objasnění jevů
VI. HODNOTÍCÍ POSOUZENÍ	posouzení materiálů, podkladů, metod a technik z hlediska účelu podle kritérií, která jsou dána nebo která si žák sám navrhne

Dále je důležité uvědomit si, co vlastně studující před začátkem studia umí - tj. měli bychom umět definovat

vstupní znalosti, na které můžeme v textu dále navazovat. Pokud chceme, aby byl text napsán kvalitně a kvalitně také plnil svou funkci, měli bychom si uvědomit, že řízené **samostudium vzdělávaných je třeba efektivně usměrňovat, aktivizovat, motivovat, povzbuzovat studující, testovat** je apod. Tj. maximálně využívat tzv. řídicího aparátu textu. Text sám o sobě totiž prezentuje informace (tj. aparát prezentační + orientační), řídí proces sebevzdělávání (tj. aparát řídicí, motivační) a verifikuje znalosti/dovednosti (aparát verifikační) pomocí různých testů. Chceme li tedy vzdělávaného naučit maximum a splnit tak vytyčené cíle, měly bychom vždy efektivně využívat těchto třech základních aparátů.

Jak napsat kvalitní text, který nám toto umožní? ↑

Odpověď na tuto otázku je poměrně složitá, odpovědi nabízí množství doporučených metodik (Národní centrum distančního vzdělávání) a dalších odborných publikací. Distanční vzdělávání je na rozdíl od prezenčních forem postaveno zejména na práci s textem, s elektronickým distančním materiálem. Ten by jako takový měl mít logickou strukturu (logicky uspořádaný text) a měl by obsahovat také tzv. **environment a manner**, čili prostředí a styl (tj. určitou obsahovou a formální vzhlednost). Distanční text by měl být maximálně popularizován, měl by umožňovat efektivní percepci informací s porozuměním. Tj. pokud chceme psát kvalitní distanční text, měli bychom dbát na to, aby nebyl nudný, byl zajímavý. Text by měl vedle teorie obsahovat i praktické příklady aplikace apod. **Nudné texty =**

nudné studium = neefektivní studium. Studijní texty by měly být jasné a snadno pochopitelné, mělo by být snadné se v nich orientovat (viz. aparát orientační), měly by být jednoduše přitažlivé.

HLAVNÍ ČÁSTI DISTANČNÍHO TEXTU

- ÚVOD
- STUDIJNÍ CÍLE
- ČASOVÉ POŽADAVKY KE STUDIUMU
- POŽADOVANÉ ZNALOSTI
- PRŮVODCE STUDIEM
- PŘEHLED DISTANČNÍCH IKON
- VÝKLADOVÝ TEXT
- SHRNUTÍ
- VERIFIKAČNÍ APARÁT
- SLOVNÍČEK POJMŮ
- LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE
- DŮLEŽITÉ ODKAZY
- PŘÍLOHY
- A DALŠÍ...

DISTANČNÍ TEXT

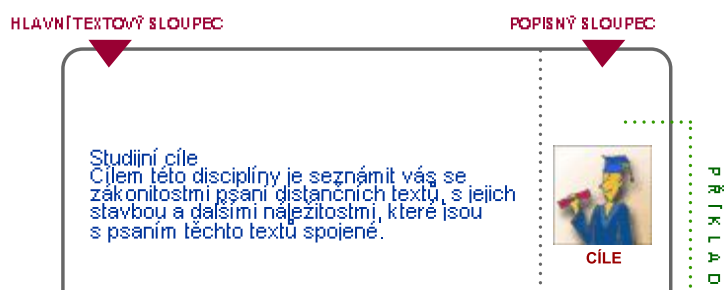
HLAVNÍ ČÁSTI DISTANČNÍHO TEXTU

- ÚVOD
- STUDIJNÍ CÍLE
- ČASOVÉ POŽADAVKY KE STUDIUMU
- POŽADOVANÉ ZNALOSTI
- PRŮVODCE STUDIEM
- PŘEHLED DISTANČNÍCH IKON
- VÝKLADOVÝ TEXT
- SHRNUTÍ
- VERIFIKAČNÍ APARÁT

T

Co se týče formy, většinou se texty hierarchizují - zpravidla se dělí na několik základních částí: úvod, studijní cíle, časové požadavky ke studiu daného textu, požadované znalosti, průvodce studiem, přehled distančních ikon, samotný výkladový text (doplňený tzv. průvodci studiem, průběžnými otázkami, testy apod.), shrnutí, verifikační aparát k celému textu (otázky, korespondenční úkoly), slovníček pojmů, literatura, důležité odkazy, přílohy apod. Další podrobnosti o struktuře našich distančních textů naleznete na tomto [odkazu](#). Distanční texty jsou zpravidla rozděleny na hlavní a popisný sloupec. Hlavní sloupec obsahuje vlastní text, popisný sloupec (pravá strana obrazovky) pak obsahuje orientační a řídicí prvky - distanční ikony, poznámky apod. Tyto prvky umožňují snadnou a rychlou orientaci v textu.

Samotný text je vhodné maximálně zpřehlednit. Pokud je to možné, při psaní využívejte zejména krátkých vět, zásadně nepoužívejte příliš dlouhých souvětí. Podstatné části textu zvýrazněte (tučné písmo, podtržení), toto zvýraznění pak zkuste dodržet v celém textu. Je-li to možné, doplňte texty ilustračními schémata, obrázky, grafy, interaktivními prvky, můžete využít také videosekvencí (ale pozor na velikost!!!) apod. Ve schématech, grafech a tabulkách prezentujte nejdůležitější informace! Ve svém stylu se snažte aktivizovat čtenáře, ved'te s nimi dialog apod. Snažte se jednoduše o to, aby vaše texty byly jasné a srozumitelné, přehledné a vizuálně i obsahově přitažlivé. Budou-li texty zajímavé a kvalitní, budou-li studenti aktivizováni a motivováni, bude celé studium efektivní!

zákonitostmi psaní distančních textů, s jejich stavbou a dalšími náležitostmi, které jsou s psaním těchto textů spojené.

CÍLE

Vážení kolegové, vítám vás v disciplíně, která se zabývá tvorbou distančních textů. Věřím, že se vám pod naší patronací bude dobře studovat.

PRŮVODCE

Distanční text

Napsat kvalitní distanční multimediální text není vůbec jednoduché, autor musí být na tuto práci připraven a musí vědět, z čeho by se měl distanční text skládat.

Distanční text je třeba brát jako živý materiál, který je určen k řízenému samostudiu.

Elektronický distanční text není pouze digitalizovanou podobou papírové publikace. Je to živý obsah v živé formě.

P R Í K L A D Y D I S T A N Č N Í C H I K O N

Následující tabulka vyjadřuje rozdíl mezi klasickým tištěným studijním textem (učebnice, skriptum) a textem distančním.

Rozdíly mezi učebnicí a studijním textem pro distanční vzdělávání

(převzato z <http://www.cs.vsb.cz/div/ch02.html>)

UČEBNICE (SKRIPTUM)	STUDIJNÍ TEXT PRO DIV
Když jsou formulované cíle, jsou většinou pro psaní učebnice a ne pro studující.	Cíle definují požadavky, které má studující po prostudování textu zvládnout.
Text je nepřerušen, dokud autor neukončí vysvětlování tématu anebo výklad myšlenky.	Psaný text je předkládán v krátkých odstavcích, přiměřeně k úrovni schopnosti se učit.
Učebnice je zpracovaná tak, aby sloužila jako materiál pro čtení, nikoliv pro to, aby se do ní něco vpisovalo.	Očekává se, že studenti budou využívat nabídnuté volné okraje a prostory v textu na psaní vlastních poznámek a doplňujících informací, postřehů a připomínek.
Pro opakování je čtenáři poskytována malá nebo žádná pomoc.	Studující jsou vedeni k tomu, aby často opakovali nastudované učivo.
Otázky včetně odpovědí (velice stručných) se nejčastěji soustřeďují na konci kapitoly	Otázky vyžadující bezprostřední odpověď jsou přímo zakomponovány do textu. Následný komentář (zpětná vazba) autora umožňuje studentovi zjistit, jestli byly jeho závěry (odpovědi) správné.
Od čtenáře se očekává pasivní příjem informací, které učebnice nabízí.	Od studujícího se vyžaduje, aby se aktivně zapojoval do procesu učení se především řešením praktických úkolů a cvičení, které rozvíjejí jeho znalosti a dovednosti.
Učebnice jsou strukturovány tak, aby prezentovaly autorovy názory (závěry) k probíranému tématu.	Studijní texty pro distanční vzdělávání jsou připravovány tak, aby vyhovovaly zjištěným potřebám studujících.

Existuje předpoklad, že studenti mají zájem studovat dané téma, a že jsou tudíž motivováni pro jeho studium.	Studijní opory se pokoušejí vyvolat zájem a potřebu studovat dané téma.
Didaktická výuka	Učení se na základě zkušeností, které studenti již měli nebo získali.

Autoři distančních textů

Otázky ke kapitole ↑

Zkuste napsat, jaké by měly být dle vašeho názoru základní vlastnosti dobrého distančního textu.

Průvodce studiem ↑

Následující část našeho textu se bude zabývat nejčastějšími omyly e-learningu - problémy, o kterých se diskutuje v řadách odborné i laické veřejnosti. Věříme, že si na dané problémy uděláte svůj vlastní názor, o kterém budeme dále diskutovat v diskusním fóru.

